

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI BÖLÜMÜ
BALE ANASANAT DALI

BALE PEDAGOJİSİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

İLDEM KOCAKUŞ

DANIŞMAN
FİGEN YÜCEL

22328

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM BAKANLIĞI
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İSTANBUL-1999

Şekil 1: Giovanni da Bologna, Merkür Heykeli¹

---

¹ Gerhard Zacharias, Ballet und Wesen. (Wilhelmshaven: Noetzel, Heinrich Schofen-Bücher, 1993).

ÖNSÖZ

Dans, yeryüzü kadar eskidir; insanın varoluşundan itibaren çeşitli değişikliklere uğrayarak pek çok kollara ayrılmıştır. Bunlar Halk dansları, Saray dansları, Afrika balesi, Klasik bale, Modern dans, Dans tiyatrosu... gibi çok çeşitlidir. Bu isimlerin çoğalmasının bir nedeni de sanata duyulan ilgi ve yenilikçi hareketlerdir. Tüm bu dansların ve balenin kurumsallaşması için verilen çabalar, böylece yerini bulmaktadır. Aynı şekilde, okul eğitimine karşı duyulan ilgi, bütün dünyada da giderek artmaktadır. Zamanımızda, eğitim yöntemlerini eleştirmek olağan görülmüş ve hep reform yapma çabası doğmuştur. Burada, anlatılmaya çalışılan, bale ve eğitim bir araya geldiğinde ortaya çıkan eksikliğin, belki de fark edilmesine yönelik ilk adımın atılmasıdır. Eğitim psikolojisinin, çocuk psikolojisinin... ders olarak da okutulabilmesi oldukça iyi bir atılım olmasına rağmen, zor bir sanat dalı olan balenin, eğitim süreci içerisinde psikolojiyle bir türlü bir araya gelememesi üzücüdür. Oysa Avrupa ülkelerinde, bale pedagogları ve pedagoji eğitimi olağan şeylerdendir. Uzun bir çalışma dönemi sonucunda hazırladığım bu tezde, kuşkusuz en çok zorlandığım nokta bale pedagojisi alanında yeterli kaynak bulamayışımıdır. Bu tezin, bale pedagojisinin eksikliğini hissettirmesini ve geleceğin sanatçı adaylarını yetiştiren konservatuarlardaki eğitimde yeni ufuklar açmasını dilerim...

Tüm çalışma sürecinde sonsuz yardımlarını, araştırmalarını ve desteklerini esirgemeyen, her zaman yanı başımda bulduğum danışmanım Sayın *Fiigen Yücel* Hoca' ma ve değerli eşi Sayın *Prof.Dr.Taner Yücel' e* sonsuz minnet ve teşekkürlerimle...

İstanbul, 1999

İldem Kocakuş

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
GİRİŞ	1
BALE NEDİR?	2
DÜNYA'DA BALE'NİN GELİŞMESİ	3
I- Bale'nin İtalya'da Ortaya Çıkması.....	4
II- Fransız Dans Akademi'sinin Kurulması	5
AKADEMİK DANS'IN GELİŞİMİNDE RUHSAL VE FİZİKSEL BÜTÜNLÜK.....	6
TÜRKİYE'DE BALE EĞİTİMİNİN GELİŞMESİ	13
ÇOCUK - AİLE VE BALE EĞİTİMİ.....	16
I- Çocuğun Ruhsal Gelişiminde Aile Faktörü	16
II- Kişilik Gelişiminde Okulun Önemi	18
III- Bale Eğitiminde Müziğin Etkisi	18
IV- Bale Eğitiminde Kitabın Etkisi	19
V- Bale Eğitiminde Resmin Etkisi	19
VI- Bale Eğitiminde Grup Çalışmasının Etkisi	20
VII- Bale Eğitiminde Oyun ve Masalın Etkisi.....	22
VIII- Bale Eğitiminde Yaş ve Önemi	28
SONUÇ	32
KAYNAKLAR.....	33

GİRİŞ

İnsan her zaman dans etmiş ve dans, içgüdüsel biçimde yaşamın bir parçası olmuştur. Hareketlerde bir düzen oluşturulmaya başlandığında ise dans, gösteri sanatına dönüşmüştür. Dansçının enstrümanı vücududur. Vücudun istenilenleri yapabilmesi için sistemli bir şekilde eğitilmesi gerekir, ancak o zaman beynin hareketleri kavraması ve istenilen sinyalleri gerekli organ ve kaslara ulaştırması mümkün olur. Güzellik, zerafet, hafiflik... balenin en önemli özellikleridir. Bunları gerçekleştirmek ve hareketlere yansıtmak profesyonel olmayı seçen adaylar için, ulaşılmak istenen hedeftir. Uzun süreli bale eğitimi ve öğrenimi sırasında önemli olan salt beden yönünden değil, zihinsel olarak da güçlü dansçıların yetişmesidir.

Bale sanatı zor sahne sanatlarından biri olup, fiziksel ve zihinsel zorlanmalar, rekabet... gibi yönleri de beraberinde içermektedir. Yorulan bedenin ve iç dünyanın nelere ihtiyacı olduğu, bu sorunlara yaklaşımın nasıl olması gerektiği, bale eğitimine bilimsel yaklaşımlararak çözülmeye çalışılmalıdır.

BALE NEDİR?

Dans evrenseldir. Bulunduğu çağ, teknolojiyi, gelenekleriyle beraber insanın ifade biçimidir. İnsanoğlu tekerleği icat etmeden, konuşmadan, ateşi bulmadan... önce dans ile kendisini ifade etmiştir. Homeros der ki: "ÖNCE DANS VARDI".² Dans sınırsızdır. Dünyanın her köşesinde, varoluşundan itibaren dans, çağlara ayak uydurmuş, her zaman, her yerde varlığını hissettirmiştir. Zamanla kendi kurallarını bulmuş, kültür ve teknik kazanmıştır.

Bale kelimesi, İtalyanca (Balletto) kelimesinden türemiştir. Bu ismin fiili (Ballera): dans etmek anlamına gelmektedir. Bugün bale kelimesinden, dansın teatral olarak ifade edilen, sanat şekli olduğu ortaya çıkmaktadır. Dans insanın kültürünü anlatan çok geniş bir açıdır. O nedenle Antik bale, Avrupa balesi, Afrika dansı olarak isimlendirilir.³ Bale sanatı, Avrupa'nın gösteri dansı olmaktan, rönesans ile belirli tanımlamalara ve sınırlamalara kavuşarak kurtulmuş ve bugünkü akademik dansın ve klasik balenin doğması mümkün olmuştur.

Bale birçok dans tekniğinin bir mekan içinde kullanılmasına imkan verdiği için sanatın diğer büyük bir dalı olan tiyatro ve opera (şarkılı tiyatro) ile beraber gelişmiştir. Baleye yardımcı sanat dalları olarak ışıklandırma, sahne dekorasyonu ve kostüm sanatlarının yanında libretto ve müziğide saymak gerekir. Her ne kadar müziksiz dans tiyatrosu örnekleri varsa da müzik, bale sanatı için çok önemli bir değere sahiptir. Günümüzde bale tanımı sadece dans için teatral sanat şekli olarak kullanılmakla kalmıyor, ayrıca gösteri dansı içinde kullanılmaktadır.

---

² Jak Deleon, Bale Tarihi, (İstanbul, İmge Yayınları, 1986), s.13.

³ Deleon, s.9.

DÜNYA'DA BALENİN GELİŞMESİ

Günümüzden 500 yıl önce İtalya'nın soylu salonlarında düğünleri, doğumları... kutlamanın bir ifade biçimi olarak ortaya çıkan dans, Catherina de Medici'nin Fransa Kraliçesi olmasıyla da saray balesi halini almıştır. Böylece bale, İtalyanların yemek şölenlerinden sıyrılıp, birbirinden kopuk sahneler yerine, özellikle 14. Lui ile yeni bir anlam kazanmıştır. Sahne ve oyun süreleri uzamış ve sahne kavramı, koreografiyi ortaya çıkarmıştır. Bilimselleşmesi ve ilkelere dayanması 1661 yılında Paris Dans Akademisi'nin kurulmasıyla olmuştur. Akademi balenin varlığını saray içinde ve dışında da olduğunu göstermiştir. Teknik oluşmaya başlayınca da öykülü balé olgusu, reformcu J.G. Noverre* ile ortaya çıkmıştır. Ancak bale, teknik, ilgi ve insan potansiyeli açısından gelişirken, repertuar sıkıntısı duyulmaya başlanmıştır. Bu arada Romantik Devire gelinmiş, yenilikleri de beraberinde getirmesi olağan olmuştur. Filippo Taglioni'nin* kızı Marie'ye duyduğu sevgiden La Sylphide Bale'sini yapması ve giyilen bale ayakkabısının önü dikilmek suretiyle sertleştirilerek parmak ucuna çıkılması (1832) çok önemlidir. O dönemde ortaya çıkan konularda doğa üstü varlıkların bulunduğu baleler ve 1841'de ki Giselle balesi önemli tarihleri oluşturmaktadır. Romantik devrin eşiğinde Marius Petipa* baleye yeni bir soluk kazandırmıştır. Kuğu Gölü, Uyuyan Güzel... gibi baleler uzun konulu balelere örnektir ve kısa mitolojik doğaüstü konular, tek perdelerde işlenen bale eserlerinin önüne geçmiştir.

Balenin gelişimi, tarihçesi hakkında çok detaylı, uzun yazılmış kitaplar bulunmaktadır. Yukarıda genel hatlarıyla anlatılan bale tarihine adını yazdıran en büyük isimler Noverre, Cecchetti, Bournonville, Diaghiliev... günümüze geldikçe de Ashton, Balanchine, Bejart... olarak sayılabilir.

---

* J.G. Noverre: Fransız, Bale Reformcusu (1737-1810).

* Filipo Taglioni: İtalyan dansçı ve koreograf. Romantik akımı başlatmıştır. (1777-1871).

* Marius Petipa: Fransız dansçı ve koreograf. Klasik Rus Bale'sinin kurucusu. (1818-1910).

Bale tarihinin gelişimini aşağıda belirtilen şekilde anlatmak mümkündür.

I- Balenin İtalya'da ortaya çıkması

II- Fransız Dans Akademisinin kurulması

I- Balenin İtalya'da ortaya çıkması ve diğer ülkelere yayılması:

Sanat dansının ilk şekilleri o zamanın tiyatro gösterilerinde görülmüştür. Bunların kaynakları;

a) Yunan ve Antik Roma

b) Orta Çağ ve Halk Tiyatrosu

c) İtalyan Halk ve Topluluk Danslarıdır.

İlk dans kitapları meşhur ustalar tarafından, Domenico do Piacenza (1415), Guglielmo Ebreo (1463), Antonio Cornezano (1465), 15. yüzyılda yazılmıştır.⁴

İlk büyük bale 1473 yılında Kardinalin oturduğu binanın avlusunda oynanan Mitolojik Dans oyunudur. O zaman ki bale oyunları başlıca trajedi, komedi ve eğlencelerden oluşurken; balenin en önemli merkezi Floransa olmuştur. Fransa Kralı II. Henry'le evlenen (1533) Catherina de Medici Floransa'nın büyük ustası Balthazar de Beauceuhx' u saraya çağırmıştır; büyük usta burada 1581 yılında geometrik yapı ile karakterize koreografisini "Bale Comique de la Reine" adı altında sergilemiştir.⁵

Fransa sarayında bale gelişme imkanını bulmuş, Ballet de Cour adını almıştır. Bale kültürü buradan ve İtalya'dan diğer Avrupa Ülkelerine geçmiştir.

⁴ Figen Yücel, "Bale Tarihi Notları", (Teksir, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, 1990), s.25.

⁵ Yücel, s.12.

II- Fransız Dans Akademisinin Kuruluşu ve Balenin Klasik Periyodu:

14. Lui'nin Academi Royal De Dans'ı kurması 1661'de olmuştur ve kendisi 24 balenin baş rolünde oynamıştır.

Akademi, Jean Baptiste Lully (dansçı ve müzisyen), Charles L. Beauechamps (dans tekniği), Paul Feuillet (hareket notasyonu), Luis Pecuea (koreograf)'dan oluşmuştur.⁶ Bu akademi içerisinde dans, komedi ve opera ile yakın işbirliği içerisinde gelişmiştir: balede dans eden dansçılar artık meslek dansçısı olmaya başlamıştır. İlk olarak 1681 yılında Lully'nin Aşkın Zaferi balesinde ilk kadın dansçı oynamıştır.⁷ Yinede yaklaşık yüzyıl boyunca erkek dansçı etkisini sürdürmüştür. O zamana kadar söz ve şarkı ile ifade edilen dramatik vurgu, dans ile ortaya konmaya başlamış ve söz artık yerini Antik tiyatrodaki pandomime bırakmaya başlamıştır. Yani dansçı aynı zamanda bir tiyatro oyuncusu olmuş, dramatik ilişkilerinin ifadesi dans ile vermeye başlanmıştır. Aydınlanmanın etkisi baleye "gerçekçilik" şeklinde yansımıştır.

---

⁶ Patrice Maubourguet, "Rönesans",(Thema Larousse, Vol.5.)

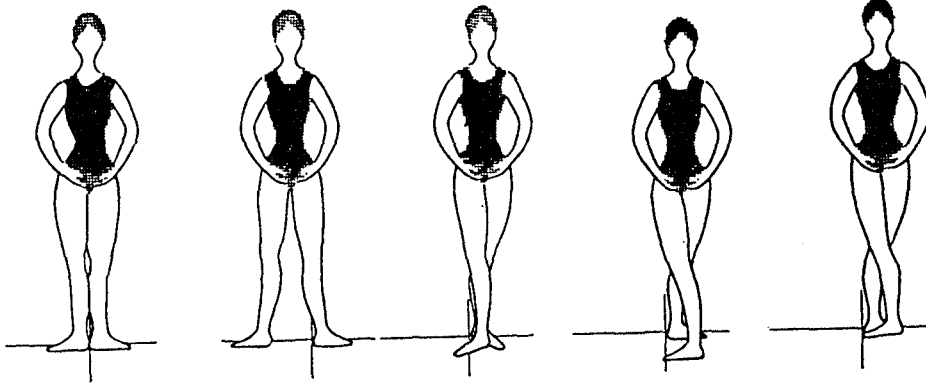
⁷ Talar Arslanyan, "Bale'de Kadın Dansçının Önemi" (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı, 1990), s.11.

AKADEMİK DANS'IN GELİŞİMİNDE RUHSAL VE FİZİKSEL BÜTÜNLÜK

Akademik dansın gelişimi İtalyan dans ustaları ile başlamıştır (Domenico Picenza, Guglielmo Ebreo...); daha sonra Fransa'da dans adımları sabit prensiplere göre düzenlenmiş ve geliştirilmiştir. Feuillet (1699), Rameau (1725), ardından İtalyan Blasis (1803-1878)'in halk danslarını esas alarak yaptığı analizler, tanımlamalar ve estetik prensipler günümüze kadar gelmiştir. Ayrıca İtalyan Cecchetti (1850-1928) akademik dans tekniğinin gelişmesinde pedagojik çalışmaları ile çok önemli yer tutmuştur.

Akademik dansın teori ve pratiği, bir anlamda platonik ruh ile doldurularak, dansda verilmek istenen iyi ve kötünün yansıtılabilmesi mümkün olur. Fransa'da başlayan akademik dans ile adımların, sistemleştirilmesinin yanısıra, estetik içinde orantıya çok önem verilmiştir. Fransızlar, dans eğitimiinde değişmez, sabit kalıcı hareketlerin birleştirilmesini gerçekleştirerek, tüm dünyada yayılmasına neden olmuşlardır. İşte ortaya konan bu koreografi ve ruh, dansa "akademik" karakterini kazandırmıştır.

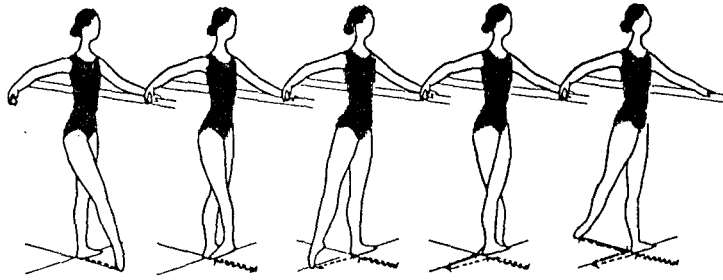
Akademik dans, matematik gibi bir disiplin olarak kabul edilebilir; çünkü dans, düzen ve ölçüyü de içine almaktadır. Akademik dans, matematik, insan vücudunun hareketlerinin ve sahnedeki geometrinin oluşması için kullanılır. Ayakların 5 pozisyonu akademik dansın belirleyici hareketleridir (Şekil I).

Şekil - 1
Akademik 5 Pozisyon

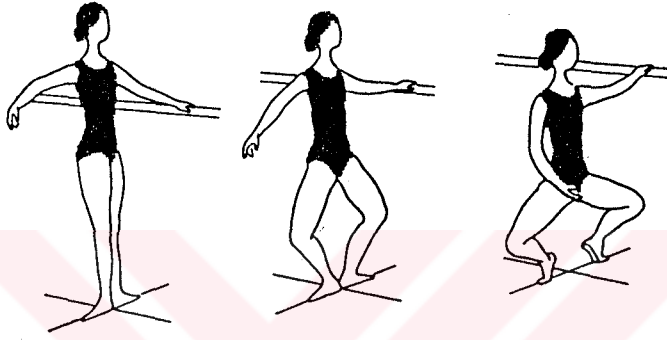
Klasik egzersizin bu 5 pozisyonundan, balenin figür ve oluşumlarının çeşitliliğinin ortaya çıktığı görülmektedir. Örneğin, bu pozisyonların yapılışı sırasında ayakların geçtiği yerler çizildiği takdirde, bunun bir artı işaretini oluşturduğu görülür. Ayakların pozisyonlarının 1. ve 2. çizgileri 4. ve 5. pozlardaki çizgiler tarafından dik açılı olacak şekilde kesilir. Bu artı işaretini oluşturan hareketler akademik dansa önemli roller oynarlar.

Battement Tendu hareketi bunu gösteren iyi bir örnektir (Şekil 2).

Şekil - 2
Battemend Tendu

Tendu, bar kullanılmadan yapıldığında, orta hattın eksik kalan yarısı öbür bacak tarafından, ön ve arka hareketler sırasında, değişerek alt bacağın işlevini yürütür, sahne üzerinde artı işaretini tamamlamasını sağlar. Her egzersizin, barda 'plie' adı verilen, yani dizlerin çeşitli ayak pozisyonlarında yana bükülmesi ile yapılan hareketle başladığını söylemek yanlış olmayacaktır (Şekil 3).

Şekil - 3

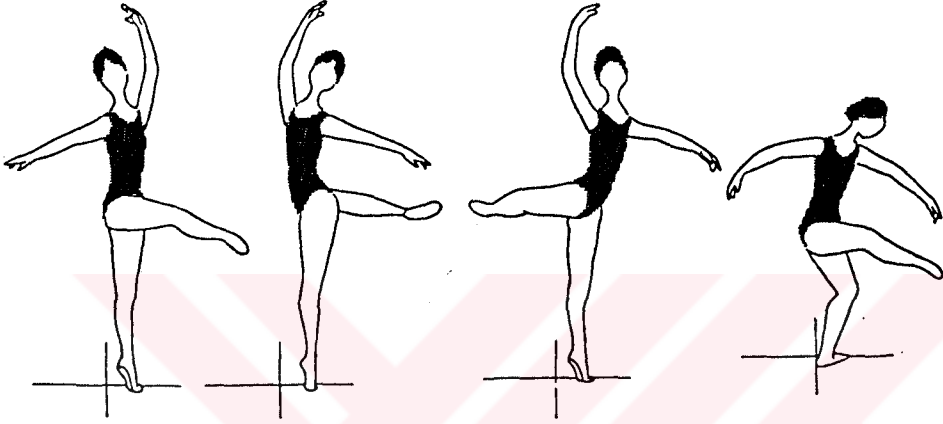
1. pozisyonda Demi Plié ve Grand Plié

görüldüğü gibi diz önce yarım bükülmüştür; yani Demi Plié'de topuklar yerde sabit durur ve topukların hafif kalkması ile diz tam bükülür ve Grand Plié olur. Plié akademik dansın her adımında bulunur ve özellikle her atlama, plié'de başlar ve plié'de biter. Dansın, gerçek sanatsal güzelliğinin oluşmasında bu hareketin teknik ve ruh ile birleştirilmesi şarttır.

Dansta, plié ve releve'nin karşılıklı bir alışverişi söz konusudur. Bir yayın hareket etme mekanizması gibi yaylanma olmadan yapılacak bir atlama hareketi kuvvetsiz, hatta imkansız olacaktır. Atlama hareketinin sonunda, onu tamamlayıcı plié'ye ihtiyaç vardır. Yoksa atlama hareketi sert ve kuru kalacaktır. İşte bu hareketlerin, zarıflığı baledeki estetiğin oluşmasında ana etkindir. Akademik dans, plié ile yükseklik ve derinlik, hava ve toprak, hafif

ile ağır arasındaki sürekli dinamik denge gibi estetik açıdan uyumlu hale gelmektedir.

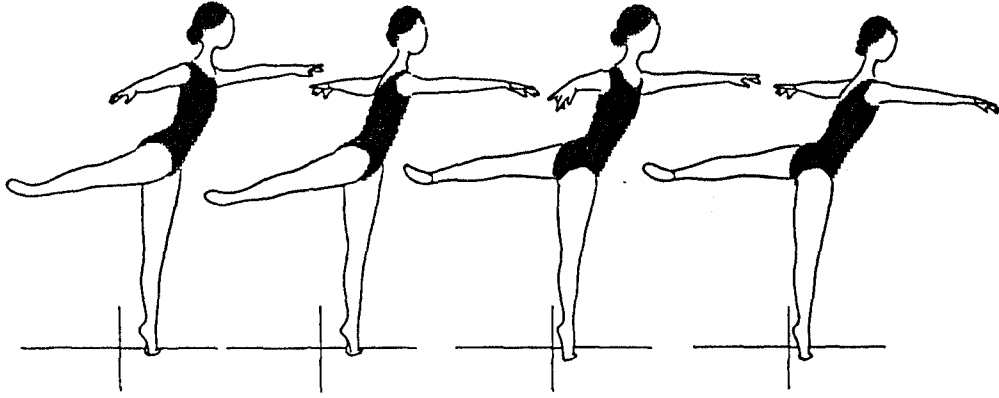
Akademik dansın diğer, önemli hareketlerinden olan Attitüde'ün ve Arabesque'in kullanılması ile çok sayıda varyasyonlar yapmak mümkündür (Şekil 4).

Şekil 4
Öne ve arkaya Attitüde

Genel ve şematik bakıldığında Attitüde'ler, bacak üzerinde diğer bacağın bükülmesi ve bu sırada kolun hafif kırılması ile gerçekleşir. Arabesque ise, tek bacağın gerilmesi, kolların öne ve arkaya doğru uzaması ile oluşan bir harekettir. Bu hareketlerle oluşan tek bir pozisyon bile bize, sağ, sol, yükseklik, derinlik, ön ve arka gibi yönlerin kafamızda oluşmasına imkan vermektedir. Attitüde hareketi, sınırlılık ve tamamlayıcı anlamını ifade ederken; buna karşılık Arabesque'te dansçının hareketleri, bize sınırsızlık ve sonsuzluğu anlatmaktadır.

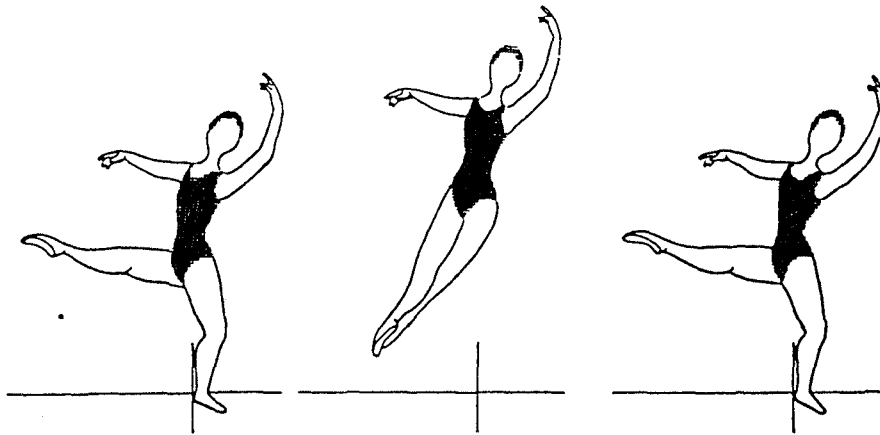
Akademik dansa havaya sıçrama hareketinde ise zıplama, sıçrama hareketleri ile yere iniş arasındaki, havada duruş anı çok önemlidir.

Şekil - 5

1, 2, 3, 4 pozisyonlarda Arabesque

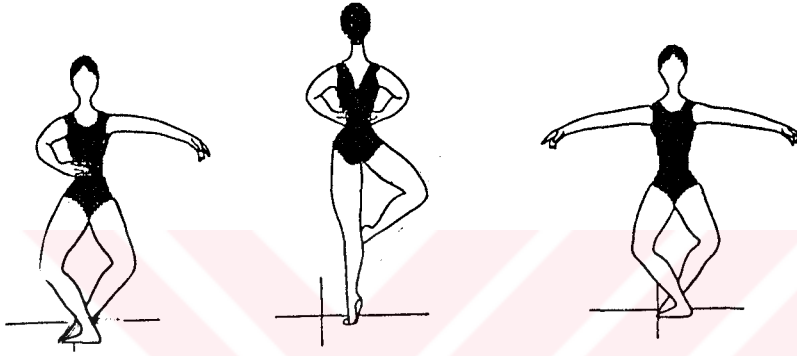
Ancak bu sağlandığında izleyenler için, gerçek bir süzülme etkisi oluşturulabilir; örneğin, Cabriole hareketi (Şekil 6).

Şekil - 6

Öne Cabriole

Balede yavaş ve hızlı dönüşlerin arasında en önemlisi Pirouetté'tir. Dikey şekildeki vücudun, parmak ucunda kendi eksenini çevresinde hızla dönmesi olan bu pozisyonda dönebilmek için kollar tarafından ivmeye ihtiyaç vardır. İvmede, sağlamlığı sırt adaleleri sağlamaktadır (Şekil 7).

Şekil - 7
5. pozisyonda Pirouetté

Yukarıda anlatılan örnekler, Bale Sanatı'nın sayısız hareketlerinden sadece bir kaçını oluşturmaktadır. Bu örneklerin, yukarıda yapılan açıklamaları dahi, akademik dansın hareketlerinin başarılı bir şekilde yapılabilmesinde ruhsal ve fiziksel bütünlüğün ne kadar önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bale Sanatı'nın eğitimi sırasında yetiştirilecek olan bir dansçının yaptığı hareketin sadece bir şekil ve mekanikten oluşmadığını, bunun çok çeşitli bilimsel disiplinleri içerdiğini ve bütün bunların, bir taraftan uzun bir çalışma sürecine ihtiyacı olduğu, kültür ve duygu ile de tamamlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Hıristiyan Orta Çağ Avrupa'sında gelişmesi duraksayan dans sanatı rönesans ile bilimsel akademik bir dans tekniğine kavuşmuştur. Klasik kelime anlamı ile kaide içeren bir anlam taşıdığı için akademik dansı, günümüze kadar kaide içeren bir şekilde gelmesi nedeniyle rahatlıkla Klasik dans olarak da adlandırabiliriz.

TÜRKİYE'DE BALE EĞİTİMİNİN GELİŞMESİ

Türkiye'nin bale geçmişi ne yazık ki günümüzden pek de uzak değildir. Bazı kaynaklar, 1524'de İstanbul'a gelen bir İtalyan bale topluluğunun saraydaki gösterilerine Türk dansçıları arasında katıldığını yazmakta ise de gerçek bale gösterilerini seyretmek ancak 19. yüzyıl sonlarında olmuştur. Bu gösteriler, Tepebaşı, Naum, Güllü Agop... gibi tiyatroların Avrupa'dan Bale Toplulukları getirterek halka açık temsiller yapmalarıyla başlamıştır. İlk bale stüdyosunun açılması, Rus devriminden sonra Türkiye'ye yerleşen Ruslar arasındaki Bale öğretmenlerinden biri olan Lydia Krassa Arzumanova ile gerçekleşmiştir: buradaki öğrencilerle gerçekleşen ilk gösteri 1931'de Tepebaşı'nda olmuştur. 1941'de İstanbul Belediye Konservatuvarı ve Eminönü Halkevi'nde Lydia K. Arzumanova ders vermeye başlamıştır.⁸

Ülkemizde Cumhuriyet'in kurulmasıyla Atatürk'ün batılı çağdaş sanat anlayışına verdiği önem balenin kurumsallaşmasını sağlamıştır. 1936 yılında müzik, tiyatro, opera bölümlerinden oluşan Ankara Devlet Konservatuvarı'nın temeli atılmıştır. Konservatuvar için hükümet Avrupa'nın önde gelen sanatçılarını, sanat bölümlerini oluşturmaları için davet etmiştir. Bunun üzerine Sadlers Wells Bale'sinin yöneticilerinden Madam Ninette de Valois⁹ Türkiye'de bale okulu kurulup kurulmayacağını araştırmak için gelir. İstanbul ve Ankara'da incelemeler yapar. Bu araştırmaları çerçevesinde okulları gezip buradaki çocukların fiziksel yapılarının incelenmesi ile zor bir süreç başlatılmıştır. Böylece 1948 yılında Valois'in yönetiminde İstanbul Yeşilköy'de ilk bale okulu açılmıştır. 1950'de yasa gereğince Ankara Devlet Konservatuvarı'nın Bale Bölümü ihdas edilmiştir.

⁸ Deleon, Söyleşi, (İstanbul: Puhu Yayınları, 1988), s.110.

⁹ Jak Deleon, Osmanlı'dan Cumhuriyete Türk Balesi, (İstanbul: Dönemli Yayıncılık, 1988), s.28.

1950'lerin sonunda Devlet Operasının bale topluluğu 40 kişiye ulaşmıştır. Konservatuar ise ilk mezunlarını 1956'da vermiştir.

İstanbul'da ise Devlet Operasına dansçı olarak giren Macar göçmeni Olga Nuray Olcay 1953'de Belediye Konservatuar'ına Bale Bölümünü kurmuştur. Bu kuruma 1955 yılında Rezzan Abidinoğlu eğitimci olarak katılmıştır. 1960'da İstanbul Şehir Opera'sı Tepebaşı'nda kurulmuştur. Bu arada İstanbul ve Ankara'da Devlet Baleleri tek bir merkeze bağlanmışlar ve 1969 sezonunda Taksim'deki Atatürk Kültür Merkezine taşınmıştır. A.K.M.'nin büyük bir yangın geçirmesinden ötürü, çalışmalar ancak 1978 senesinde tekrar başlayabilmiştir.

İzmir Konservatuarı ise 1959 yılında kurulmasına karşı Devlet Balesi ancak 1982'de perdelerini açabilmiştir. Fazla bir geçmişi olmamasına karşı Türkiye'nin 3 büyük şehrindeki Devlet Opera ve Bale'sine Mersin ve son olarak da Antalya şehirlerinde açılan merkezler katılmıştır. Ayrıca tek Türk Özel Bale Topluluğu olan ve 1972'de kurulan, günümüze kadar varlığını sürdüren Çağdaş Bale Topluluğu çalışmalarına devam etmektedir.

Ülkemizde tüm bale toplulukları ve 3 büyük şehrin konservatuarları gerek klasik, gerekse modern bale açısından küçümsenmeyecek adımlar atmışlardır. Günümüzde, yukarıda tarihsel gelişim açısından anlatılan kuruluşlara bale sanatçısı yetiştiren ve bale eğitimi veren kurumlar olarak İstanbul'daki İ.Ü. Devlet Konservatuarı ve Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı, Ankara'daki Hacettepe Üniversitesi ve İzmir'deki 9 Eylül Üniversitesi'ne bağlı Devlet Konservatuarları sayılabilir.

Okullarımızda, tam zamanlı ve yarı zamanlı olmak üzere 2 sistemli eğitim uygulanmaktadır. Tam zamanlı eğitimde kültür dersleri, yardımcı ve meslek dersleri de beraberinde okutulmaktadır. Bu eğitim 3 sene orta, 3 sene lise, 4 sene de lisans eğitiminden oluşmaktadır.

Konservatuarlardaki yarı zamanlı bale eğitiminde ise ilk öğretim derslerini normal okullarında alan çocuklara, yalnız solfej ve bale dersleri verilmektedir. Çok kısıtlı saatlerde klasik bale eğitimi (haftada 2 gün) alabildiklerinden, yarı zamanlı eğitim, lisans eğitimi hariç 9 sene sürmektedir.

Son olarak ülkemizde kabul edilen 8 senelik kesintisiz eğitim, konservatuarlarda 10-11 yaşından sonra verilen klasik tam zamanlı bale eğitimini olumsuz yönde etkilemiştir. Tam zamanlı bale eğitiminin ancak 15 yaşından sonra verilmesi gibi bir durum ortaya çıkmıştır ki, bu baleye başlama yaşı olarak çok geçtir. Geriye kalan yarı zamanlı bale eğitiminde, çocuklar normal ilköğretim okullarından geç çıkmakta, bale eğitimine ancak akşam 17.00'dan sonra başlanabilmektedir. Bu durum doğal olarak, gerek enerji tüketimini, gerekse algılama ve dikkat konusunda çocuklarda başarısızlıklara yol açmaktadır. Ayrıca çocukların haftada 4-5 gün bale eğitimi almaları gerekirken, konservatuara haftada 2 gün gelebilmeleri bale eğitiminin yetersiz verilmesine yol açmaktadır. Yukarıda sayılan nedenlerden ötürü, ülkemizde ki bale eğitiminin yeniden yapılanması şarttır.

Görünen şudur ki, Bale Akademisinin eksikliği başlı başına bir yanıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan bale akademisi, hükümet tarafından desteklenmiş ancak Milli Eğitim Bakanlığı'ndan onay alınamadığından, Ankara Konservatuvarının bale bölümüne dönüştürülmüştür. O zaman ki şartlar bunu gerektirirken günümüzde halen bu konunun çözümüne yönelik adım atılamamıştır. 50 sene önce bale eğitiminin akademi kurularak verilmesinin bir nedeni olduğu kabul edilmiş olmasına ve o neden şimdi daha kuvvetli hissedilmesine rağmen henüz bu konuda somut adımlar atılamamıştır.

ÇOCUK - AİLE VE BALE EĞİTİMİ

I- Çocuğun Ruhsal Gelişimde Aile Faktörü

Aile, sosyal bir kurum olarak çocuğun tanıdığı, örnek aldığı insanların bulunduğu, huzur ve güven içinde yaşayabildiği bir yerdir. Bu sebeple çocuklar ilkokula başladıklarında ilk gün okula gitmek istemez, ailelerinden koptuklarını düşünerek tepki verirler.

Çocuk tanıdığı ilk sosyal kurum olan aileden kendine bir model seçer. Bu genellikle herkesten çok kendine yakın gördüğü bir büyüğü olacaktır. Her zaman iyi bir model seçilemediği de olabilir. Özellikle geniş ailelerde dede, nine, dayı, amca... gibi birçok bireyin bulunduğu ortamda kötü davranışların çocuğa da yansıma olasılığı oldukça yüksektir. Büyüdüklerinde suç işleyen gençlerin, aile çevrelerinde mutlaka hükümlü ya da benzer suç işlemiş I. dereceden yakınları olduğu gözlemlenmiştir.¹⁰ Ev içinde, mutlaka yapması gereken küçük görevler ve sorumluluklar verilmelidir ki, çocuk bununla gururu tanıyacak, güvenildiğini hissedecektir. Sorumluluk bilinci küçük yaşlarda verildiğinde olgunluk kazanacak, kendi kararlarını verebilecek duruma gelecektir. Çocuk, okula gittiğinde zemin hazır olduğundan ödevlerini yapması gerektiğini bilecek, değer duygusu gelişecektir. Ailenin, çocuk üzerindeki etkilerinin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Bu tür ortamlarda, yani sert denetim ve baskı altında tutulmayan çocuklar etkin, girişken yaratıcı, dinamik sağlıklı olarak büyümektedirler. Tam tersi durumlarda ise çocuk saldırgan, asi, pasif, sorunlarını içine atan bireyler olarak yetişeceklerdir. Çocuğa her türlü sevgi, şefkatin yanında yeri geldiğinde cezalandırabilen, kızan bir ailenin çocuğunun kararsız bir yapıda olması zorlaşacaktır.

---

¹⁰ Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu, Çocuk Ruh Sağlığı, 19.b., (İstanbul: Özgür Yayınları, 1994), ss.128-130.

Ailenin tüm yaşam biçimi, davranışı, konuşma şekilleri, ilgi alanları aktiviteleri çocuk için çok önemlidir. Onunla kurulacak duygusal ilişkilerden, farklı etkilenecektir. Küçük yaşlardan, lise döneminin sonuna kadar aile içinden idoller, örnekler almakla yetinen çocuk büyüyüp, olgunlaştıkça okul çevresinden ve arkadaşlarından daha fazla etkilenecek ve kıyaslama yapabilecek duruma gelecektir. Baskı altında yetiştirildiğinde kompleks ve aşağılık duygusu gelişme ihtimali artacak ve çocuğun kendine olan güvensizliğin yanı sıra duygusal kırıklıklar oluşmasına neden olacaktır. Aile bireyleri ona önemli olduğunu hissettirerek, görev vererek, konuşarak, fikir danışarak, güven duygusu aşılmalıdır. Çocuğun ilgi alanı ve yetenekleri doğrultusunda biçim verilmelidir. Anne babası arasındaki problemler onu huzursuz edecektir. Aile yapısı çeşitli nedenlerden ötürü uygun normlarda değilse, açıklar kapatılmaya çalışılmalı, en önemlisi de hiçbir koşulda çocuk sorumlu olarak gösterilmemelidir.

Ebeveynler çoğu zaman çocuktan vaktinden önce bazı isteklerde bulunabilmekle ve çocuk bu duruma hazır değilse hayal kırıklığı yaşayabilmektedir. Burada çocuğun yapabileceği bir şey yoktur. Ebeveynler yaşadıkları zaman dilimiyle başka zamanları karıştırmamalıdır. Aşırı düşkünlük, suistimal edilmelerinden başka bir işe yaramayacaktır. İleriye dönük, onu ezecek, bunaltacak projeler yapmamak gerekir.¹¹

Kendisinin yapmadığını çocuğa zorla, elbette art niyet olmadan, da olsa benimsetmek büyük hatalara neden olacaktır. Çocuk sevgi ortamında olmalıdır ki, sağlıklı büyüsün, sevgiden yoksun, uyum ve davranış bozukluğu olan bireyler yetişmesin.¹² Eğer bu köprü inşa edilmezse en zor dönem olan ergenlik çağı başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Bale eğitimi çocuğun bu döne-

---

¹¹ Haluk Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, 12.b., (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1995), s.59.

¹² Yavuzer, s.70.

minde kapsadığından; konservatuarlardaki öğretmenlerin, çocukların ebeveynleri ile çok yakın diyalog içerisinde olmalarının önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

II- Kişilik Gelişiminde Okulun Önemi

Kişilik gelişimi, yaşam boyunca süregelsede yapılanması ve oluşumu çocukluk döneminde şekillenmektedir. Bu dönemde şüphesiz okulda geçmektedir. Ebeveynler bazen farkında olmadan kazandıkları pedagojik ilkeler doğrultusunda çocuklarını büyütmektedirler ki o zaman sağlıklı bireyler olacaktır. Burada en zor görev eğitim sistemine düşmektedir. Zor bir sanat dalı olan bale eğitiminde de pedagojide yeterince önem verilmelidir. Konservatuarlara, küçük yaşlarda alınan çocukların doğru gelişim ve eğitimi alabilmeleri için çok çeşitli öğelerden faydalanmak mümkündür. Bunlar arasında müzik, kitap resim, arkadaşlık, oyunlar, masal... sayılabilir. Örneğin, müzik çocuğun hayal gücünü geliştirecektir. Müzik, mucizeler yaratmaz, ancak yeni kapılar açacaktır. Bale sanatında, müziği hissetmek ve ona ayak uydurmak başarının oluşmasını kolaylaştıracaktır.

III- Bale Eğitiminde Müziğin Etkisi

İnsan kendini tanıyarak ancak herşeyle iletişim kurabilecek duruma gelebilir. Etrafa karşı duyarlı, sevecen olmayı öğreten sanat eğitimi aynı zamanda insan olmayı öğretmektedir. Çocuk kendi içinden gelen müziği duymelidir. Ritm ve melodi duymayan çocuk bedenle bağlantı kurmada zorlanacaktır. Müzik melodi, ritm, armoniden oluşmaktadır. Konservatuarlarda küçük sınıflardan itibaren, gerek piano gerekse kaset eşliğinde dersler işlenmektedir. Şartların zorluğundan olsa gerek, dersler her zaman piano eşliğinde gerçekleşmemektedir. Gözlemlerden anlaşılan, bu tür derslerde, piyanist herhangi bir harekette çocuk ile uyumsuz düşürse ki bu küçük bir nüans dahi olsa kombinasyon başarısızlıkla sonuçlanmaktadır.

Çocuk, müzik ile zihnini, duygularını ve bedenini harmanlayarak herkesin yaptığı basit adımları veya sade bir yürüyüşe bile anlam kazandırabilmektedir. Ruhsuz bir yürüyüşle aradaki farkı gayet iyi anlamaktadır. Müzik, öğretmenle öğrenci arasındaki iletişim aracıdır. Mutlaka müziğe karşı duyarlı olmak gerekmektedir. Sayı, vuruş, tempo bilmeden uyum zorluğu çekilecektir. En önemli nokta belli kalıplar içinde de olsa müzik eğitimi alınması şarttır.

IV- Bale Eğitiminde Kitabın Etkisi

Kitap eğitici gücü bakımından çok doyurucudur. Eğitim, kitap ve insani ilişkileri içine almaktadır. Ruhsal fakirliklerin nedeni okuma eksikliğinden ileri gelmektedir. Özellikle tüm sanat dallarının yaratıcılık yanı sıra ruha dayandığından eksiklik gün ışığına çıkacaktır. Okuma alışkanlığı olmadan, öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkide gerçek ve değerli olmayacaktır. Ders kitapları okumayı teşvik edici yönde olmalıdır. Zorla okutulan kitaplar, zevk ve ilgi vermezler; okunacak kitapların, derslerin öğretmenleri anlayışlı, sevecen bir tutumla konuya el atmaları gerekir. Bazen istenecek kompozisyonlar, çocuklarımızın duygu ve düşüncelerini anlamamıza yardımcı olacaktır. Okuma alışkanlığı çocuklarımıza küçük yaşlardan itibaren kazandırılmalıdır. Yeni ufukların oluşması ve hayal gücünün genişlemesi, yaratıcılığın ortaya dökülmesi için bunun gerekliliği tartışılmamalıdır.

V- Bale Eğitiminde Resmin Etkisi

Resim, çocuklar hakkında bize ipucu veren en güzel şeylerden biridir. Psikologlarda, yapılan resimlerden, kişinin dile dökemediklerini, ifade edemediklerini, fırtınalarını bu çizimlerden çözmektedir. Çocuğu hür bırakarak canının istediğini kağıda, tuale... dökmesini sağlamak gerekir. Resim onları bambaşka bir dünyaya götürecektir ve rahatlatacaktır. Çizdiklerini, hem kendisine hem çevresine anlatmak, duyurmak, sevdirmek için fırsat tanınmalıdır.

Bu onun duygusal bilincini geliştirecektir. Özellikle doğayla içiçe olduklarında, başka bir hava soluyan çocuk etrafa daha farklı bakacaktır. Çocuklar, gelişimleri boyunca yeni sanat dallarıyla ve eserleriyle yüzyüze gelmelidir. Çocuğun ruhsal dünyasını ve onu tanımak için resimlerini incelemek yeterlidir.

Çizdikleri kişi ve objelerin birbirine yakınlıkları, evlerin bacaları dam-ları, kapıları, gözler, ağızlar... çocuğun iç dünyasının anahtarlarıdır. Çocuk geliştikçe, sanatsal değerlerin farkına varacaktır. Leonarda Da Vinci'nin "Son Akşam Yemeğini", Boticelli'nin, "Venüs'ün Doğuşu" tabloları, onda insan güzelliğinin, güzelliğe duyulan hayranlığı ve saf bir duygu ile dolu olduklarını ifade etmesini sağlayacaktır. Kısaca, duyarsız olmadığını, güzel-likle bilincini beslediğini anlatacaktır. Güzellikleri bağımsızca değerlendire-bilecek, estetik anlayışın yaşama boyunca geliştirilmesi için her türlü araçtan faydalanmak gerekir.

VI. Bale Eğitiminde Grup Çalışmasının Etkisi

Çocuklar arasında olumlu ilişkilerin geliştirilebilmesi için yönlendirme ve toplu faaliyet düzenlenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Böylece ortak amaçları olduğunda, aynı noktaya yöneleceklerdir. Öğrencinin, toplumsal çalışmada kişisel deneyimi de oldukça önemlidir. Grup çalışması yapmadan, tek olarak başarı kazanması güç olacaktır; başarısız olduğunda şevki kırılacaktır. Toplu çalışmalarda, kendisine gereksinim duyulmasından büyük memnuniyet duyacaktır. Bu tür çalışmalardan zevk alınmasına çalışılmalıdır. Kollektif ruh sadece güçlükleri yenmede değil, eğlence ve oyundan doğan mutluluklarda da olmalıdır. Olayların dışında kalan çocuklar, derslerinde başarılı olamadıkları gibi bazende tam tersi fazla hırs ve kendini ispatlama ruh hali ile uzağa itilerek çevreyle ilişkileri kesilmektedir. Çocukların bu durumuna meydan vermemek için kollektif yaşama teşvik etmek gerekir. Okula adım atan çocuğa amacın sadece iyi notlar almak olmadığı, yeni bilgiler

edinmek ve bunlardan faydalanmak olduğu işlenmelidir. Okul, öğrencinin sosyal yaşamla ilk defa yoğun olarak karşılaştığı bir kurum olduğu unutulmamalıdır. Sınıfı iyi notlarla geçmek gibi genel ve uzun amaçlar verilmemelidir. Verilecek görevler, heyecanlı, renkli, eğlenceli, deneyim kazandırıcı olmalıdır. Kollektif çalışmalarda ilerleme kaydetmeleri ancak heyecanlı, renkli fikirler üretilmesi ile sağlanabilir. Örneğin, basit gibi görünen ağaç dikmek, sınıfın aynalarını silmek, minik bir koreografi hazırlamak... onları birbirlerine yakınlaştıracaktır. Özellikle balede beraber yapılan dersler, danslar, pas de deux*ler, mimikler... düşünülürse, kollektif çalışma ve arkadaş dayanışması çok kuvvetli bir unsurdur. Bu paylaşımı yaşayan çocuklar, güncel hayatlarında da birbirlerini kollayacaklardır. Her çocuğa eşit muamele edilerek, gözden uzak tutmadan kendi iç dünyaları ile ilgilenmek mümkündür. Azar ve yıkıcı eleştiriler ancak dayanışma ile olumlu hale dönüştürülebilir. Ortaklık, her katılan ayrı kişilikle doyurucu olmaktadır. Çocuklar bu çalışma süreçleri içinde ilişkilerini tazelemektedirler. Öğrencileri, iyi şeyler yapmaktan çok daha yoğun olarak, kötü şeyleri yapmamak için eğitmek gerekmektedir.

Çocuk, herkesle ilişki kurabilmelidir; zaman dilimleri boyunca bu değişkenlik gösterse de, bunu başarabilmektedir. Her zaman oyun oynamak ister ki, bu doğal hakkını kısıtlamamak gerekir; oyunlar, hayal gücünü geliştirirken eşlik eden arkadaşlarıyla da nasıl iletişim kurulacağını öğretirler. Bencillikten kurtulmak ve yardım eli uzatmasını oyunlar sonucunda elde ettiği tecrübeler ile kazanacaktır. Sanat okuluna adım atan çocuklar hayatları boyunca bulunacakları çevreye adım atmış olacaklardır. Kendisiyle benzer yetenekteki, duygusallıktaki insanlarla ilk defa karşılaşmaktadır. Sırdaşı olan insanla gerektiğinde aynı sahnede omuz omuza mücadele etmesi gerekmektedir. Bu durumda, yardıma ihtiyacı olacaktır. Yardımı ancak istediği kişilerden, genellikle arkadaşlarından, partnerinden, öğretmeninden isteyecektir.

---

* Pas de deux: İkili dans

Edindiği bu tecrübeler ve yardım elleri ile tecrübe edinecek, paylaşımı öğrenecektir.

VII. Bale Eğitiminde Oyun ve Masalların Etkisi

Oyun, onları gevşeten rahatlatan bir unsurdur. Çocuk, küçük yaşlarda bir meslek seçimine girmiş ise ihtiyacı olduğunda rahatlatılacak eğlendirecek, enerji ve gücünü yeniden kazanabileceği başka hobi ve oyunların arayışına girecektir. Küçük öğrenciler için derste, mutlaka minik, derse yönelik oyunlar oynatılmalıdır. Oyun, derste bocaladığı anlarda enerjisini kazanmasını sağlayacaktır. Aksi durumlarda, içe dönük, alıngan bir tutum sergileyecektir; oyunlar saldırganlığın önüne geçecektir. Özellikle üretilen hayali oyunlar, ruhsal bakımdan rahatlatıcıdır. Ancak deşarj olmalarını sağlayan oyunlar, uzmanlar tarafından seçilmelidir. Oyun sırasında onları izlemek, çocukları daha iyi tanımamızı sağlayacaktır. İncelediğimizde, otoriter baskıcı aileden gelen çocukların, saldırgan, ya da pasif oldukları görülmektedir. Evde söz hakkı olmayan çocuğun, ancak burada kendini duyurabileceğini düşünmesi doğaldır; veya bastırılma özelliği devam ederse yine sessiz kalmayı tercih edecektir. Çocuklar ancak, kendisine yaşıt gördüklerini aralarına almayı kabul ederler. Oyunlarla kendine çözüm arayanlarda vardır. Örneğin, kardeşini kıskanan çocuk, oyunda bu konumda olan arkadaşını ya cezalandırmakta ya da öldürmektedir. Eğer, bunu direkt olarak yapamıyorsa başkası aracılığıyla amacını uygulatacaktır.

Çocuklar oyunlar ile birbirleriyle kaynaşır, kimliklerini bulurlar ve anti-sosyallikten kurtulurlar. Çocuklar, ruhsal ve bedensel yönden güçlerinin yettiği oyunlara el atmaktadırlar. Örneğin, kas gücü yeterli değilse voleybol... oynamak istemeyecektir.¹³ Yaptığı ve yapmadığı herşey ile kendini anlatmaktadır.

¹³ Unesco, All Men are Brothers, (New York, Colombia University Press, 1972), s.49.

Genellikle bale yapan çocuklar, uğraşlarıyla ilgili şeylere yönelmektedir. Kızlar, örgü örmek, fotoğraf çekmek... gibi uğraşlara sahip olmayı tercih etmektedirler. Ördüklerini, derste ısınmak ve aksesuar olarak kullanmayı seçerler. Giydikleri bu tozluklar, tulumlar, yünler, atkılar onlara zevk, uyum, şevk verdiği için büyük bir mutlulukla bitireceklerdir. Çevrelerindeki kişilerin resimlerini yapmak, çekmek ya da arşiv oluşturmak, tiyatro, sinema, video izlemek, bakış açılarını zenginleştirecektir. Çocuklar, ebeveyn ve öğretmenlerin desteği ile işlevsel uğraşlara teşvik edilmelidir.

Yetişkin bir insana sorduğumuz bir soru çocukluğuyla ilgili olduğunda değineceği anılardan biri mutlaka masallar olacaktır. Masal kavramı her dönemde çocukları oldukça fazla etkilemektedir. Hangimiz, çocukluğumuzda duyduğumuz, dinlediğimiz masalların bizi etkilemediğini söyleyebiliriz? Çocuklara kendi dünyalarını ve masallarını yaratmaları için imkan vermek gerekmektedir. Masallar, güzelsiz, çirkinsiz, düğünsüz, zafersiz... olmazlar; çocuklar, masalları yürekleriyle ve beyinleriyle içlerine kazır ve bu onların iyiye, kötüye, adalete ve adaletsizliğe tavır almalarına, anlamalarına yardımcı olacaktır. Çoğu insanın ve sanatçının, bir yönü hep çocuktur.

Baleye her yeni başlayan çocuğun ilgisini masallar ve kahramanlarıyla rahatça çekebiliriz. Örneğin, anlatılan bu masalların balesini sahneye koymak gibi. Bu eserlerin konularını ve kahramanlarını anlatmak, ilgilerini çekecek, zaman içinde hedeflerini belirlemelerine neden olacaktır. Genellikle büyük ve önemli eserlerin, konularını mitolojiden ve masallardan aldığını düşünürsek; çok da zor olmayacaktır.

Çocukların iç dünyaları ve kendilerini anlatma isteklerinden dolayı pasif tüketici olmaya istekli olmadıkları açıktır; yaratma arzusu asla frenlenmemelidir. Yaratıcı, esin kaynaklı bir yaşam, başarı ve kazanç getirecektir. Çocuklar, yapı olarak zaten duygusal ve heyecanlıdır. Özellikle konservatuarda okuyan zor ve yorucu bir tempoda çalışan, güç sınavların üstesinden

kalkmaya çalışan çocukların ne kadar yıprandığını hayal edebiliriz. Sınavların önüne geçemeyeceğimiz açıktır, ancak giriş sınavlarını çok sıkı tutup, ara dönem sınavlarının paniğini engellemek mümkün olabilir. Ailelerle bağlantı kurup çocuklar desteklenmeli, hırs küpüne dönüştürülmeden çalıştırılmalıdır. Çünkü beden sağlamlaşırken, ruhsal yönü enkaza dönüştürülmeden, bir bütün oluşturulmalıdır.

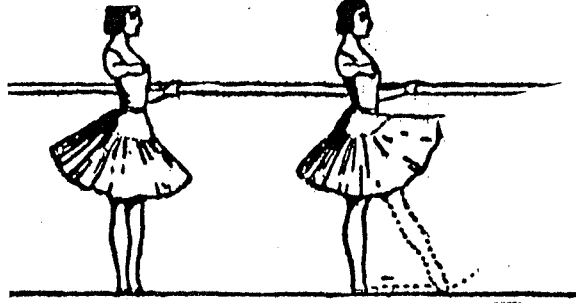
Çocuklar, ancak, oyunlar, masallar, müzik ve yaratıcılıkla dolu bir dünyada yaşadığı zaman gerçekten duygusal ve düşünsel bir yaşama sahip olacaklardır. Bunlara sahip olamayan bir çocuk, kurutulmuş bir kelebeğe ya da çiçeğe benzeyecektir.¹⁴

Daha ilk hareketleri öğretmeden önce bir kitabın içinden gösterilecek herhangi bale pozları onlara bambaşka kapılar açacaktır. Çocuk belleği keskin ve sağlamdır. Çünkü canlı görüntüler, resimler, kavram ve düşüncelerden oluşan saf bir akım boş olan belleklerine akacaktır. Okulda, düşünmeyi, mantık yürütmeyi geliştirmek, düşünce yapısının sağlamlaşmasını sağlayacaktır. Düşünce yapısı, her çocukta kendine özgü bir biçimde gelişmektedir. Zeka ve yetenekleri mutlaka keşfedilmelidir. Derslerde çocukları sıkmadan hareketler ezberletilmelidir. Örneğin, hareketleri yaparken adlarını ve sıralarını bilmek gerekir. Çocuğun ezbercilik yapmaması için hatırlaması gereken herşey ilginçleştirilmelidir. Hareketleri objelerle benzeştirerek donatmak hem komik bulunacak, hem de akılda kalmasını sağlayacaktır. Örneğin:

- Jete, yaparken yerden kıvılcım çıkartmak (Uyluğu ve ayağın iç kaslarını çalıştırır.) (Şekil 9).

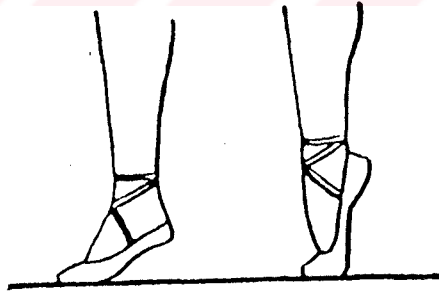
¹⁴ Vasili Suhomlinski, Eğitim Üzerine, Ali Özdoğu, 2.b., (İstanbul: Sorun Yayınları, 1995), s.89.

Şekil - 9

Jeté

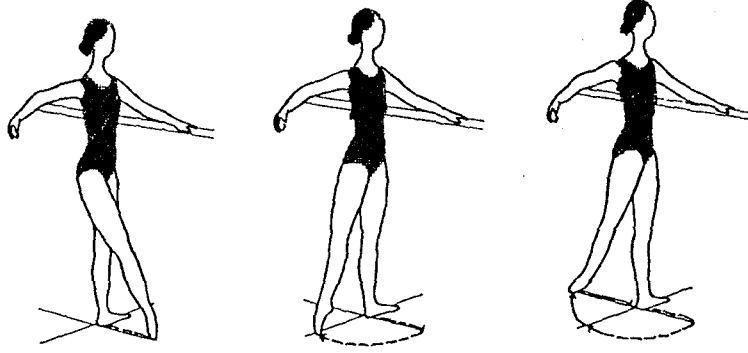
- Releve'de ayağın altına büyük bir portakalı koymak (Releve'nin yüksek olmasını sağlar). (Şekil 10)

Şekil - 10

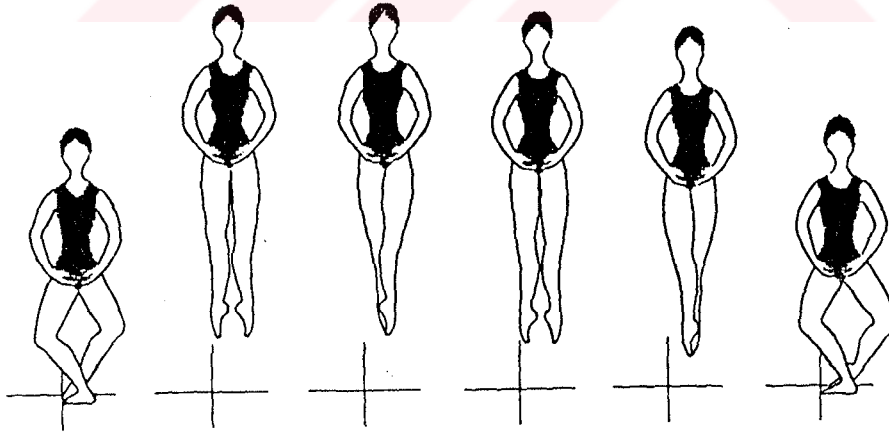
Relevé

- Rond de jambe parter'de yere görünmez daireler çizmek (kalça açılmadan turn aut olarak kontrol sağlar)¹⁵ (Şekil 11).

Şekil - 11
Rond de jambe parter

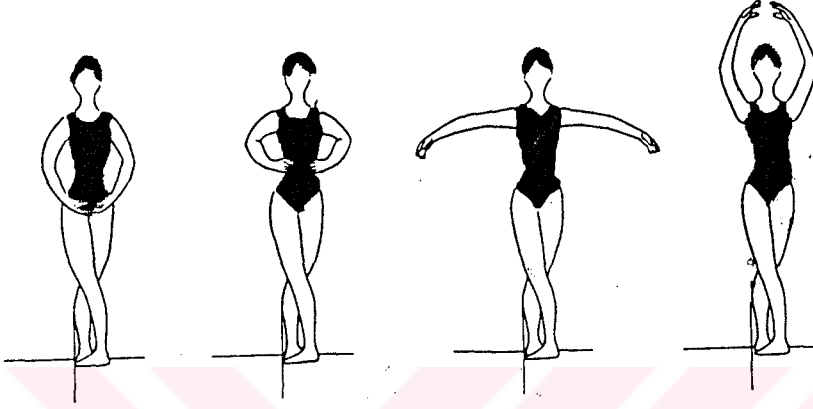
- Jump yaparken kimseyi uyandırmamak (direkt topuğa inilmeden bilek ve diz tutulmasını sağlayacaktır).(Şekil 12).

Şekil - 12
Jump: Entrechat cing

¹⁵ Zehra Tarım Özbal, Metodik Bale. (Teksir, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, 1996), s.12.

- Parmakların arasında tüy ya da yıldız tutmak (Eli kasmadan ve doğru pozisyon için faydalıdır). (Şekil 13)

Şekil - 13
Kol pozisyonları

Çocuklar, beyinde görsel ve iŐitsel kavramları böylece daha kolay biraraya getirebilecektir. Bu birlik, hareketlerin kolayca hatırlanmasını sağlayacaktır. Çocuklar genellikle tek düze bir Şey ifade etmeden hareketleri yapmaktadırlar. Tıpkı okumayı yeni öğrenen çocuğun metne duygusal tonlamaları verememesi gibi. ÇalıŐmayla oyun arasına kesin ve net bir çizgi izilmemelidir. Çocuğun zihinsel gelişimi için oyun ve yaratıcılık ciddi bir iŐtir. Ancak egzersizlere baŐlamadan önce ya da sonra oyuna yer ve zaman ayrılması rastlanılan bir Şey değildir. Bunda ders saatinin sınırlı olması, başka bir derse yetiŐecek olması, odaların müsait olamaması, enerji kaybedecekleri korkusu, adaptasyon zorluğundan sakatlık çıkacağı endiŐesi gibi faktörler engel teŐkil etmektedir. Fakat oyun oynarken, kimse çocuklar kadar ciddi değildir.

Bir çocuk, bir düşünceye ne kadar çabuk ulaşırsa düşünsel yaşamıda o kadar zenginleşecek ve kendine güveni geliştirecektir. Nasıl ki saf ve katıksız okuma-yazma veya matematik öğretilmeyeceği gibi her gün makarna yemez. Tekdüzelik çocukları daha fazla yoracaktır; derslerde arkadaşları ile tartışmalı, resimlere ve videolara bakılmalıdır; çünkü ilköğretim dahil, çalışmalarını güzelleştirmenin yolu görsellikten geçmektedir. Balede görsel bir sanattır ve eğitiminde muhakkak renkler ve seslerden faydalanarak çocuğun kendini koyduğu kahramanların yerinde göreceği hayal gücünü çalıştırabilecek ortam yaratılmalıdır.

Çocuklar özellikle, yaptıkları işle ilgili olarak, neden, sonuç, olay, farklılık, uyum, topluluk... kavramlarını öğrenmelidir. Aktif düşünmede, hedefe ulaşmada bunlar bir araçtır. Çocukların hayal gücünü çalıştırmak, basma kalıplıktan çıkarmak için bu kavramlar her an değerlendirilmelidir. Sanatçılar kolay yetişmemektedir; gösterileni sadece taklit edenlerden farklı kılmak için, yaratıcılıklarını ve kendinden bir şey katmalarını ön plana çıkarmak ve buna destek vermek öncelikle okulda başlamalıdır. Sağlıklı, başarılı sanatçılar yetiştirmek için bu elzemdir. Çocuklarda ve yetişkinlerde ruhsal bunalımların çoğu, gerek okul, gerekse aileden kaynaklanan yanlış yönlendirilmelerden doğmakta olduğu bilinmektedir. Örneğin, fiziği uygun olmayan bir çocuğun aile tarafından zorlanarak bale yaptırılması problemlerin doğmasına sebep olacaktır. Bunun yanında yetenekde çok önemlidir. Bir kukla misali hareketleri ve egzersizleri yapmak, kaşı gözü çizilmemiş bir çocuk gibi anlamsızdır.

VII- Bale Eğitiminde Yaş ve Önemi

Her çocuk bir bireydir. Her birey fiziği ve ruhu ile bir bütündür. Her çocuğun fiziği bilindiği gibi farklı özellikler göstermektedir. 10 yaş civarı bale eğitimi yapmak için başvuran adaylar, bale sanatı açısından fiziksel uygunluğunun saptanması için ciddi bir sınavdan geçerler. Beden uygunluğu-

nun kontrol edildiği bu sınavdan geçen öğrencilerin bir süre sonra farklı fiziksel özellikler kazandıkları gözlemlenmektedir. Eşit eğitim alan bale öğrencilerinin farklı fiziksel özellikleri, bale öğretmenleri tarafından kendilerinin değişik alanlarda değerlendirilmelerine imkan tanımaktadır. Örneğin bazıları, balance*¹a dayalı ağır tempolu adagio*²lar için, bazıları tempolu atlamalı yani jump*³lı, ya da pirouette adı verilen dönüşler için daha uygun özellikler taşıdıklarından, yukarıda sayılan farklı özellikteki bölümler için kullanılırlar. Bu noktada, öğrenci-öğretmen ilişkisi önem kazanmakta ve öğretmenin düşünsel düzeyi dansçıyı olumlu ya da olumsuz yönde kanalize edebilir. Çocuğun yeteneğinin ve özelliklerinin geç ya da yanlış farkedilmesi, ilginin azalması ve sonuç olarak öğrencinin başarısızlığı gibi durumlara neden olabilir.

Bale pedagojisinde, çocuğun vücut özelliklerinin baleye uygunluğunun yanında; onun ruhsal olarak da anlaşılması, dansçının zor yaşantısına bir ömür yetecek gücü verebilecektir. Sanat insan bedenini olduğu gibi ruhunu da yormaktadır. Eğitim sırasında korkuya, uykusuzluğa, öfkeye ve zararlı hırsla meydan vermeden çalışılmalı ve çocuklar çevreyle uyumlu ilişkiler kazandırılacak tarzda eğitilmelidir. 10 sene gibi çok uzun süren bale eğitimi, çocuğun çok farklı evrelerini kapsamaktadır. Çocukluktan ergenliğe, ergenlikten gençliğe geçişler, sadece çocuğun fiziksel değişimlerini değil, aynı zamanda ruhsal dengelerinin de çok hassas olduğu yılları oluşturur.

Buluğ yaşlarında bazı problemler çıkabilir; özellikle kızlarda buluga erme, düşük kiloya ve aşırı çalışma temposuna bağlı olarak gecikebilir. Yaşlılarından daha düşük düzeyde olan seks hormonları geç gelişen ikincil cinsiyet özellikleri (örneğin, kızlarda göğüs gelişimi, tüylerde artış; erkeklerde ses kalınlaşması, cinsel organlarda büyüme... v.b) onlarda psikolojik problemler oluşmasına neden olabilir.

---

* Balance: Dansçının, tek veya çift ayakta dengede, kıpırdamadan durması.

* Adagio: Ağır tempoda dans.

* Jump: Atlama, zıplama, sıçrama hareketlerinin tümü.

Yine buluğ dönemlerinde ortaya çıkan boyun aşırı uzaması, kızlarda göğüslerin büyümesi, vücudun ağırlık merkezinin değişmesine ve dolayısıyla postürün değişmesine yol açar ki; bütün bunlar bale eğitimini çok yakından etkileyen değişikliklerdir,¹⁶ Çünkü tüm bu değişiklikler olurken, öğrencinin zayıf ve zarif kalması; koordinasyonunun bozulmaması istenir. Meydana gelen fiziksel yetersizlik nedeniyle baleden kopuşlara kadar gelişebilecek olumsuzluklar yaşanabilir.

Ortalama 8 yıl süren bu uzun dönem, çocuğun sadece fiziksel değişimlerinin değil aynı zamanda ruhsal sağlığının da geliştiği, ruhsal dengenin çok hassas olduğu yılları oluşturur. Bireyin toplumsal kişilik kazandığı bir arayış dönemi olan ergenlikte, birey bir amaca ulaşma çabası içindedir. İçinde bulunduğu grubun ve çevrenin ideallerini, standartlarını kendisiyle bağdaştırmak durumunda kalır. Onlarla paylaşımı ve işbirliğini gerçekleştirdiği oranda başarılı kabul edilir. Böylece o kişiliğini kazanacak, ilişkileri bir şekle girecek, yerini ve rolünü üstlenecektir. Burada yaşanacak olumsuzluklar onu ruhsal ve toplumsal sorunların ortasına atacaktır. Oysa o kadar zorlu sınavları, elemeleri atlatarak sanatla uğraşacak duruma gelmiş olan bireyde bedensel değişiklikler (boy, kilo, saç...) sonucu, hırs, karamsarlık, güvensizlik, üzüntü duyguları içindeki paranoya hali, iştahsızlık ve kendini kusturma, (Anorexia Nervosa) çirkin gördüğü yerlerini gizlemeye çalışma, çevreden uzaklaşma, soyutlama gibi psikolojik nedenli sorunların meydana gelmesine yol açabilir.

Eğitim sırasında meydana gelen bu tür değişiklikler, dansçının performansını çok yakından etkiler. Derse heyecanlı girmek, bedenlen ve zihnen derse hazır olamamak gibi olumsuz bir durum her an ortaya çıkabilir; bu da

---

¹⁶ Zeynep Tuzcular Vural, Bale ve Anatomi. (Sanatta Yeterlilik, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, 1994).

öğrencide egzersizi kavrayamama, vücudu kontrol edememe, adaleleri ısıtamama gibi tepkiler göstermesine yol açar; ayrıca öğretmenine ve dersteki hareketlere karşı tepkisiz kalabilecektir; istenen verimin alınamaması, öğrencinin duygusal bir boşluğa düşmesine yol açacaktır. Böyle durumlarda pedagojik eğitimin önemi ortaya çıkar. Programlı bir çalışmanın yanı sıra; sağlıklı beslenme düzeninin oluşturulması ve psikolojik destek sağlanması ancak öğretmen-öğrenci ilişkilerinin tam olarak gerçekleştiği durumlarda ortaya çıkabilir. Bunun içinde sadece öğretmenin iyi niyeti yeterli değildir; özellikle bale eğitiminde; en az fiziksel şartlar kadar, pedagoji eğitiminin de önem verilmesi durumunda başarılı dansçılar yetiştirmek mümkün olacaktır.

SONUÇ

İnsan yaşamındaki en önemli dakikalar, bir çocuğun doğum haberini aldığıımızda yaşadığımız anlardır. Sağlıklı ve başarılı çocuk yetiştirmek her ebeveynin, başlıca amacını oluşturur. Çocuğun gireceği ilk sosyal ve yabancı kurum okuldur. Sağlıklı gelişim ebeveyn ve günün büyük bölümünü beraber geçirdiği okulda ki öğretmenin dayanışma ve dialog içerisinde sürdürülen görüşme ve çabalar sonucunda oluşmaktadır. Vaktinin büyük bir bölümünü eğitim ve öğretim kurumunda geçirecek olan çocuğun, fiziksel ve ruhsal gelişiminin istenilen düzeyde gelişmesinde okul ve öğretmen hayati önem taşımaktadır.

Eğitim hizmetlerinin verildiği mekanların, fiziksel şartların uygunluğunun yanı sıra öğretmenlerin eğitim ve öğretimdeki payları ve yüklendikleri görevlere hazır olmaları da bale eğitiminin kalitesini çok yakından etkileyecektir. Konservatuarlarda çoğu zaman fiziksel eksikliğin giderilmeye çalışılması ön planda tutulmuştur. Ne var ki, eksiklik bununla bitmemekte, sadece yoğun bir şekilde müfredatın aktarılması psikolojik, ruhsal dengenin önemine ulaşılmasını engellemektedir. Tamamlanmamış bir tedavi gibi, pedagoji eğitimi konservatuarlarda eksik kalmaktadır. Pedagojik ders yaklaşımı ve kaynak kullanımı olarak yetersizliği devam eden bale pedagojisinin önemini bilincine varılması ve bunun giderilmesine yönelik adımların atılması bale sanatının ülkemizde gelişmesine çok büyük katkı sağlayacaktır.

Özgür, bağımsız, girişken, bilime önem veren nesillerin her alanda yetişmesinde çağdaş eğitim sisteminin oluşturulması birinci şarttır.

KAYNAKLAR

- Arslanyan, Talar. "Bale'de Kadın Dansçının Önemi". Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, 1990.
- Cüceloğlu, Doğan. İçimizdeki Biz. 13.b. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1996.
- Deleon, Jak. Bale Tarihi. İstanbul: İmge Yayınları, 1986.
- Deleon, Jak. Osmanlı'dan Cumhuriyete Türk Balesi. İstanbul: Dönemli Yayıncılık, 1988.
- Deleon, Jak. Söyleşi. İstanbul: Puhu Yayınları, 1988.
- Fenmen, Beatrice. Bale Tarihi. 2.b. Ankara: Sevda Cenap And Vakfı Yayınları, 1986.
- Lido, Serge. Les Stras de la Dance. 3.b. Paris: Dépôt Légal, 1983.
- Maurbourguet, Patrice. Thema Laroesse. France: 1993.
- Özbal, Zehra Tarım. Metodik Bale. Teksir, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, 1996.
- Seyidoğlu, Halil. Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı. 6.b. İstanbul: Güzem Yayınları, 1995.
- Suhomlinski, Vasili. Eğitim Üzerine. Çev. Ali Özdoğu. 2.b. İstanbul: Sorun Yayınları, 1995.
- Tegeder, Ulrich. Das Ballet und die Künste. Çev. Figen Yücel. I.b. Köln: Bayer AG, 1981.
- Unesco. All Men are Brothers. Çev. Çağan Çağlar. New York: Columbia University Press, 1972.
- Vural, Zeynep Tuzcular. Bale ve Anatomi. Sanatta Yeterlilik Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, 1994.

- Vaganova, Agrippina. Russian Ballet Technique. New York: Dover Publications, Inc., 1969.
- Yavuzer, Haluk. Çocuk Psikolojisi. 12.b. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1995.
- Yazıcı, Oral. Bale'de Erkek Dansçının Önemi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, 1990.
- Yörükoğlu, Atalay. Çocuk Ruh Sağlığı. 19.b. İstanbul: Özgür Yayınları, 1994.
- Yücel, Figen. Bale Tarihi Notları. Teksir, İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı., 1990.
- Zacharias, Gerhard. Ballet und Wesen. Çev. Figen Yücel. Wilhelmshaven: Noetzel, Heirrich Schofen-Bücher, 1993.